

מועד קטן יח

משה שווערד

1. תוספות על מועד קטן דף יז/ב

ה"ג ושמואל אמר הלכה כר' יוסי בזו ובזו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. וא"ת בעירובין (דף מו. ושם) דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב ואמר נמי הלכה כרבי יוחנן בן נורי ומקשה התם תרתי למה לי כו' וי"ל איצטריך הכא לאפוקי מדעולא וא"ת וכיון דאית ליה לשמואל רבי יהודה ור' יוסי הלכה כרבי יוסי כדאמרינן פרק מי שהוציאוהו (שם): למה ליה למימר הכא הלכה כרבי יוסי וי"ל לאפוקי מדעולא ואעולא לא קשיא מידי מהתם דהיכא דאתמר אתמר כדאמר התם:

2. ריטב"א הננאל על מועד קטן דף יח/א

דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. פי' ואפ"ה איצטריך תרוייהו הא דהכא משום מועד ואידך משום כללא דאבל, ומיהו אין לשון הגמרא מתיישב דהוה ליה למימר שמואל לטעמיה דאמר שמואל וכו', והיה נראה לומר דהאי ושמואל אמר הלכה כר' יוסי בזו ובזו לישנא דגמ' הוא דמפיק ליה מאידך כללא דשמואל דאמר הלכה כדברי המיקל, וכיון דבאבל הלכה כר' יוסי קים לן ודאי דכש"כ במועד דקיל בענין זה, כנ"ל:

3. ספר מגדים חדשים

על שמואל למישאל טעמא מיניה כו'.
פירש"י לדבר על לבו לנחמו. וכ"כ בשיטה,
לדבר על לבו ולומר לפניו דברי נחומין. וכתב עוד
בשיטה, וה"ר יוסף פי' טעם של דין או של הוראה,
והיו רבים לריכין לו ולכן היה מותר בד"ת ע"ש.
נראה דהוה קשיא ליה לפרש שנכנס לנחמו, דא"כ
הול"ל לנחמו ומה הלשון אומרם למישאל טעמא
מיניה. אמנם מנינו בסנהדרין (קיג א) אמר למשאל
שלמא זי טמיא, וברש"י ד"ה זי טמיא, י"א זי
טעמא, בית האבל שמתעיימים אותו בדברים לנחמו
ע"ש. וזוה מובן הלשון למישאל טעמא מיניה.

4. רש"י על מועד קטן דף יח/א

שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה - זרקניהו מרוב כעס, והדר מכנס להו, דזורקן רשע:

5. תוספות על מועד קטן דף יח/א

ואיסתייעא מילתא דהדור. תימה דלמא מדה טובה מרובה והוה ליה לאתויי הא דאמר עולא בעלמא (ברכות דף יט. ע"ש) לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן שנאמר שמעו דבר ה' קציני סדום כו' (ישעיה א):

6. מהרש"א על מועד קטן דף יח/א

גמ' ברית כרותה לשפתים שנאמר ויאמר אברהם וגו'. וכתבו התוס' תימה דלמא מדה טובה מרובה וה"ל לאתויי הא דאמרינן פ"ק דברכות לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן שנאמר וגו' עכ"ל [1] והנראה ליישב את זה דהיא דאל יפתח פיו לשטן איירי כשהאומר כלל את עצמו באותו פורענות ורעה כדמוכחי הענינים דהתם והטעם בו כמ"ש בע"ש שלא יתן פתחון פה לשטן לקטרג ולומר הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ולא נשאר מקום למדת הרחמים להאריך אפים כו' ע"ש וליכא לדמויי להיא דהכא איירי בשגגה היוצא מדברי האומר ברעת

פורעניות או בטובת זולתו כדמוכה הענין פנחס לשמואל והטעם בו כאומרים ניבא ואינו יודע מה ניבא וכפרש"י בחומש ונשובה נתנבא שישבו שניהם עכ"ל והשתא אין סברא לחלק בין מדה טובה למדה רעה בנבואה היוצאת מדברי האומר בשגגה:

7. קרן אורה על מסכת מועד קטן דף יח/א

תוס' בד"ה ואסתייע מילתא תימא כו'. [2] וי"ל דפתיחת פיו לשטן לא שייך בהא דרב פינחס דלא אמר אלא בלשון אי בדידי' הוי ועיין מהרש"א ז"ל בח"א:

8. בן יהוידע על מועד קטן דף יח/א

ולקושיית התוספות שהקשו, אמאי לא הקשה מן אל יפתח אדם פיו לשטן, [3] יש לומר האי דברית כרותה לשפתים עדיפה, דקאמר ברית כרותה, אך אל יפתח פיו לשטן הוא לשון אזהרה בעלמא. לומר שצריך לחוש. ועוד ברית כרותה ילפי לה מפסוק תורה דנשובה אליכם, ואל יפתח נפקא מפסוק של נביאים.

9. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת מועד קטן דף יח עמוד א

תוד"ה ואיסתייעא מילתא דהדור תימא וכו' והוה ליה לאתויי וכו'. והנה התוס' הביאו גמ' בברכות שלא יאמר האדם על צרה הבאה עליו שהקב"ה לא נתן לו עונש גדול כמו שהיה צריך להענישו לגודל עוונותיו דעל זה נאמר אל תפתח פה לשטן דהשטן מקטרג על ישראל וע"י שאומר כן נותן כח לשטן לקטרג. ואינו דומה לכאן שאומר בגמרא שע"י דיבור השפתים נעשה הדבר, והיינו דהכא קמ"ל דבר אחר, [4] והוא שיש כח בשפתים כשלעצמם לפעול פעולה, לא מצד קטרוג וכו', ועל זה מביא ראיה מאברהם אבינו שאמר ונתקיים דברו. והיינו דאע"ה לא נתכוין למה שדיבר שיהא כך, שהרי לא ידע ששניהם ישובו, דאל"כ ל"ה לו זה לנסיון, [אלא דהתוה"ק גילתה לנו מהו כח הדיבור, דכמו באע"ה כיון הקדוש ברוך הוא דיבור פיו בצרה זו שלא יסתור להעתיד, ה"נ לעולם יש כח בדיבור פה לקבוע ולהשפיע על העתיד].

10. ספר מגדים חדשים [5]

ובעיון יעקב כאן כמז ליישב קושיית התוס', עפ"י מה שכתב בצרכות (יט א) דהא דאל יפתח אדם פיו לשטן, הוא דוקא בעת זרמו ושעת סכנה. והכא גבי שמואל לא היה עת זרה ע"ש. ועיין להרחיב"א ז"ל בדברים אחדים (דף קכז) מש"כ לפרש עפ"י ד העיון יעקב. והא דאל יפתח אדם כו' אינו אלא בשעת סכנה, כן נראה גם מדברי המג"א (סוס"י רלט) שכתב, שאין לומר וידוי שכ"ז מרע קודם השניה משום אל יפתח כו' ובלילה ושניה נמי מקום סכנה הוא ע"ש. ויש

והנה לכל החילוקים שהצאנו מה שכתבו לחלק בין ענין ברית כרותה לשפתים לבין ענין אל יפתח פיו לשטן, יש להעיר ממש"כ בספר חסידים (סימן תעט), שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו, ברית כרותה לשפתים לכך אל יפתח אדם פיו לשטן, לא יאמר אדם לחצירו ולא לבניו תלך ותמיר מומר יהיה ע"ש. ומשמע מדבריו דלא שמיע ליה כלומר דלא סבירא ליה כל החילוקים שכתבו בזה בספרים הנ"ל. וע"ע בחי' הר"ן כאן שכתב, ברית כרותה לשפתים, כענין אל יפתח אדם פיו לשטן. משמע ג"כ כשיטת התוס' דליכא חילוק בין הני תרי מילי.

11. ספר מגדים חדשים

ברית כרותה לשפתים. נספר החינוך (מ' ללא) כתב, אמרו ז"ל צרית כרותה לשפתים, כלומר שיש כח בדברי פי אדם. ואפשר לנו לומר לפע"ד כי צהיית הנפש המדכרת שנאדם חלק עליוני, וכמו שכמוז ויפח באפיו נשמת חיים, ותרגם אונקלוס לרוח ממללא, נתן צה כח רב לפעול אפילו צמה שהוא חוץ ממנה, ועל כן ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודקוהתה בעליונים כנפש הצדיקים והחסידים, ימירו דצריהם לפעול בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעה ומציני מדע ע"כ.

12. ריטב"א על מועד קטן דף יח/א

והא דר' יוחנן לגבי מועד דשקלינהו לטופריה בשיניה [1] יש אומרים דקסבר בגנוסטר אסור אפי' במועד וכש"כ באבל, ורבינו אלפסי ז"ל כתב דמשום דהוה בי מדרשא הוא, והיינו דנקט תלמודא דהוה בי מדרשא לאשמועינן הא, ואין זו ראייה דלהכי נקטיה תלמודא משום דזרקיהו כדאמרינן בסמוך, ועוד הביא ראייה מדלא אמרינן נמי דש"מ בגנוסטרי אסור, וזו ראייה טובה, [2] ויש מביאין ראייה דהא אשכחן לר' יוחנן דאמר לקמן (כ' א') הלכה כדברי המיקל באבל וכיון דבאבל שרי בגנוסטר כר' יוסי כש"כ דשרי הא במועד, ואינה ראייה דאיהו אמר לך דמודה ר' יוסי בגנוסטר כדאמרן אליבא דרב, אבל הראיה השניה ראייה, וכן נמי מסייעי מהא דאמרינן בסמוך שבקשו לרבי ליטול צפרנים במועד והתיר להם וכיון דנקטינן לה סתם משמע אפי' בגנוסטר, ועוד דמייתי בהדי היתר שפה וההיא ודאי בגנוסטר, הלכך מודה ר' יוחנן לרב ושמואל באבל דאסור בגנוסטר, אבל במועד אפי' רב ושמואל מודו דמותר כדרכו שהקלו במועד יותר מאבל:

13. נימוקי יוסף מסכת מועד קטן דף י עמוד א

ותפיל. [1] משום מיאוס [2] וי"א משום כשפים:

14. בן יהוידע על מועד קטן דף יח/א

שם שמא תעבור עליהם אשה עוברה ותפיל. נראה לי בס"ד הטעם, [3] דכוחות החיצונים שדבקים באלו הצפרניים מזיקין לעוברין, מפני שהצפרנים הם פרין ורבינן, דלכך רואין אותם במוצאי שבת לסימן טוב, ולכן מזיקין לעוברה בפריה ורביה, שיפילו מדה כנגד מדה:

15. שערים מצויינים בהלכה

אשה בי מדרשא לא שכחא. מזה נראה לי ראייה שגם בעניני סכנה לא מחמרינן יותר מעניני דאיסורא, דלא חיישינן בדבר שאינו שכח, דהיינו מיעוטא כמו שהוכחנו במס' פסחים (ט. ד"ה ואין). ובפוסקים דנו אי מהני רוב בענין סכנה, עיי' בטור"ז (סי' קטז סק"ב) ובפת"ש (שם סק"ג) ובחכ"א (כלל סו) ובשמ"ב (ח"א סי' לג סק"ו וסק"ז), והארכנו בזה הרבה במס' חולין (י. ד"ה אי, וד"ה ש"מ) עיי"ש. והכא הוא רובא דליתא קמן, וכש"כ רובא דאיתא קמן דעדיף כדאיתא בגמ' חולין (יא.). וע"ע מה שכתבנו במס' פסחים (ח: ד"ה היכי).

16. חדושי הר"ן על מועד קטן דף יח/א

קוברן צדיק וכו'. כלומר שמצדיק דרכיו בדין וביושר. שורפן חסיד. ונקרא חסיד על שעושה לפנים משורת הדין.

17. חדושי הר"ן על מועד קטן דף יח/א

כיון דאשתני אשתני. פי' לפי שאינן מזיקות אלא במקום נפילתן:

אבל אי כניש להו וזורקן לא. וכתב הרב יונתן ז"ל דדוקא היכא שעברה עליהן אשה עוברה תכף שנפלו לארץ כלומר באותו יום עצמו אבל אי כניש להו לאחר אותו יום שכבר נשתנה מראיתן מחמת הקרקע אם רוצה לזרקן ברה"ר לית לן בה ע"כ:

18. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת מועד קטן דף יח עמוד א

כלי פשתן מותר וכו'. [1] פרש"י דלא נפיש טירחא. וקשה הא כיון דהטעם הוא משום שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול א"כ מאי שייכא להא דטירחא מועטת היא, הא נכנס למועד כשהוא מנוול, ואדרבה הסברא להיפך היא, [2] ורבינו שלמה בן היתום מפרש דטעם איסור כיבוס במועד הוא משום עובדין דחול וטירחא יתירא. ולדבריו ניהא דהותר רק טירחא מועטת, ודבריו חידוש הוא, דהא באנשי משמר מפורש שם הטעם דלא יכנסו כשהם מנוולים, ע"י לעיל י"ד.

ומ"מ עדיין קשה לשאר הראשונים דלא אמרו הטעם משום עובדין דחול [3] ומתרץ רבינו יחיאל מפריס דהחשש שלכן אסרו כיבוס במועד דחיישינן שמא ידחה כל כיבוסו למועד שכל השנה טרוד הוא בפרנסתו ולפי"ז נמצא דכ"ז הוא בכביסה קשה וטורח מרובה דדוחה אותה לזמן המועד שהוא פנוי ממלאכתו, אבל כלי פשתן שאין בו טירחא לא ישהה כיבוסו אלא יכבסו מיד. וזהו דפירש"י דטירחא מועטת ל"ג ע"ז במועד. (ולהנ"ל יש להוסיף דגם חשש ניוול אין בזה דוודאי יכבסנו מערב הרגל ול"ג בזה רבנן, וצ"ע). [ע"י פ"ת שהביא דעה אחת דבאבילות לכבס בגד זיעה שספוגה בזיעה דמותר, אך להלכה אינו כן ואסור].

19. תוספות על מועד קטן דף יח/ב

ואלו כותבין במועד. [1] נראה דכל הני הוו דבר האבד פן ימות הנותן או העדים או ב"ד או ילכו למדינת הים:

20. ריטב"א על מועד קטן דף יח/ב

ואלו כותבין במועד. פי' אידי דנקט ואלו מגלחין ואלו מכבסין נקט נמי אלו כותבין כו', וכולהו משום צורך דבר האבד, קדושי נשים כיון שהוא צריך לישא אשה ושמא יקדמנו אחר ברחמים דבר האבד הוא, ואע"ג דהרוחה אסירא ולקנות סחורה אסור, הכא כבתים ועבדים ובהמה שהתורנו (לעיל י"ג א') דמי, כי הוא צריך אשה לגופו ולתשמישו ושמא לא ימצא כמותה, כנ"ל:

21. רמב"ם יד החזקה הלכות שביתת יום טוב פרק ז

(יב) ודנים דיני ממונות ודיני מכות ודיני נפשות במועד ומי שלא קבל עליו הדין משמתין אותו במועד וכשם שדנין במועד כך כותבין מעשה בית דין וכל הדומה לו כיצד כותבין הדיינין אגרות שום ששמו לבעל חוב ואגרות שמכרו בהן למזון האשה והבנות ושטרי חליצה ומיאונין וכל הדומה להן מדברים שצריכים הדיינין לכתבם כדי שיזכרום כגון טענות בעלי דינין או דברים שקיבלו עליהן כגון איש פלוני נאמן עלי או איש פלוני ידון לי מי שצריך ללוות במועד ולא האמינו המלוה בעל פה הרי זה כותב שטר חוב וכן כותבין גיטין וקידושי נשים ושוברין ומתנות [2] שכל אלו כצרכי רבים הן. [השגת הראב"ד - וכן כותבין גיטי נשים וקידושי נשים ושוברין ומתנות א"א לא כי אלא כדבר האבד הם]:

22. מגדל עוז על הרמב"ם הלכות שביתת יום טוב פרק ז הלכה יב

וכן כותבין עד כצרכי רבים הם: כתב הראב"ד ז"ל לא כי וכו': ואני אומר גם אנחנו רגילין לפרש כן כמו שכתב הראב"ד פרק אלו מגלחין בקבלת רש"י ורבותינו בעלי התוס' וגם ר"מ ז"ל לא כתב שכן צרכי רבים אלא כצרכי

רבים וכדאמרי אינשי קדירה דבי שותפי לא קרירא ולא חמימא (עירובין ג.) ולפיכך הם כדבר האבד. וגם בזה מצאתי נוסח ר"מ ז"ל בהשגות מוטעה שהעתיק אותו הסופר מפני שהם צרכי רבים והשמיט הכ"ף ולכך הוצרך הראב"ד ז"ל להשיגו ולפי דבריהם דברי שניהן שוים וגם בירושלמי משמע כן במקצת שמפרש טעם אחר שמא לא יזדמן לו סופר או בית דין אחר ויתרשלו ויפסד ויאבד:

23. חדושי הר"ן על מועד קטן דף יח/ב

מתני' קידושי נשים. פי' שטר קידושין דהיינו הרי את מקודשת לי. ושוברין כגון שנאבד [שטר] המלוה ורוצה הלווה לילך בשיירה עכשו בחולו של מועד ואינו רוצה לפורעו עד שיכתוב לו המלוה שובר ויפסיד המלוה את חובו אם לא יכתוב לו שובר. דיאתיקי צואת שכיב מרע לשון דא תהא למיקם ולהיות. ומתנות. משום דדבר האבד הוא שמא ילכו העדים ויחזור בו הנותן ויאמר לא נתתיו לך מעולם. ופרוזבולין. משום דאיכא למיחש שמא ילכו העדים (או) [ו]יעבור שביעית או שרוצה ללכת למדינת הים או לצאת בשיירה. ואגרות שום. פי' ששמין הב"ד שדה הלוה למלוה בחובו וקורעין שטר חובו ואם ילכו העדים יפסיד המלוה חובו. ואגרות מזון כגון הנושא את האשה וקבל עליו לזון את בתה ואם ילכו העדים תפסיד הבת. ומיאונין. דאיכא למיחש שמא יעבור המועד שמא תביא סימנין ולא תוכל למאן. ושטרי בירורין כגון שבררו הב"ד ליתומים חלק פלוני לזה וחלק פלוני לזה:

24. תוספות על מועד קטן דף יח/ב

ואגרות רשות. [1] בירושלמי מפרש פריסת שלום [2] ויש מפרשים ציווי השלטון כמו אל תתודע לרשות (אבות פ"א מ"א):

25. ריטב"א על מועד קטן דף יח/ב

אמר שמואל מותר לארס אשה בחולו של מועד. פי' ואע"ג דהוי כעין מקח וממכר שלא לצורך המועד שאינו יכול לנשאה במועד, אפי' הכי לא גזרו בו, שמא יקדמנו אחר ברחמים ויהיה זה כדבר האבד, ואי משום שאין מערבין שמחה בשמחה ליכא משום אירוסין בלחוד כל זמן שאינו עושה סעודת אירוסין, אבל נישואין אפי' בלא סעודה הויא שמחה והתורה אמרה בחגך ולא באשתך (לעיל ה' ב):

26. ריטב"א על מועד קטן דף יח/ב

ומהדרין מאי שטרי קידושין שטרי פסיקתא וכדרב גידל כו'. פי' שטרי פסיקתא (ו)קרי להו שטרי קידושין לפי שאין נגמרין ולא מועילין אלא א"כ יש עליהם קידושין כדאמר רב גידל עמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנין באמירה הא לא קדשו לא מהנו, כך פירש ה"ר יוסי ז"ל, וכן נראה מפ' רש"י ז"ל דסייעתא דרב גידל משום הא דאיכא למימר דמשום הכי קרי להו תנא שטרי קידושין, וא"כ שטרי פסיקתא דשרי לכתוב במועד כגון שכבר שדכו וקדשו קודם המועד, שאל"כ הרי אין בהם כלום אם עדיין עתידין לקדש לאחר המועד, דהא אמרינן שאסור לקדש במועד, ואסיקנא דמותר לקדש אשה במועד כפשטה דמתני' [ד] שטרי קידושין ממש שרי למיכתב וכש"כ שטרי פסיקתא:

27. מהר"ץ חיות מסכת מועד קטן דף יח עמוד ב

גמרא לא מיבעי' לארס דלא עביד מצוה. נ"ב עיין רמב"ם פ"א מה' אישות. שכ' מ"ע לקדש אשה. וע' מרן שהביא שהקשו אליו מסוגיא זאת ומביא דברי רבינו אברהם בנו של הרמב"ם לישב זה. ועיין פסחים מט ע"א דסעודת אירוסין הוי סעודת מצוה:

28. כסף משנה על הלכות אישות פרק א הלכה ב

כתב הר"א בנו של רבינו שהקשו לו על מה שכתב רבינו מצות עשה של תורה לקדש את האשה ממ"ש בפרק אלו מגלחין (מ"ק דף יח ע"ב) לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לארס דלא עביד מצוה שאסור אלא אפילו לישא דקא עביד מצוה נמי אסור. ותירץ שבמנין המצות בתחלת ההלכה אמר שהמצוה לישא אשה בכתובה וקידושין ולא אמר לקדש אשה וזה שאמר וליקוחין אלו מצות עשה לפי שהיא תחלת מצות הנישואין אבל אירוסין בלא נישואין ודאי לא השלים המצוה עדיין:

29. שערים מצויינים בהלכה

סעודת אירוסין ונשואין". ועי' בהגה' מהרצ"ח. וכבר הקשה כן בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קמה) דהא איתא במס' ביצה (לו: דלקדש אשה מצוה קעביד כשאין לו אשה ובנים, ותירץ דהכא סברי דלא חיישינן שמא יקדמנו אחר, אבל למסקנא דחיישינן שמא יקדמנו אחר הוי אירוסין מצוה. ועי'

30. מהרש"א על סוטה דף ב/א

ובתוס' בד"ה קודם יצירת הולד נראה לר"י קודם יצירת הזכר בין אם נולדה הנקבה בין אם לא נולדה עדיין עכ"ל. יראה דמשמע להו הכי דבת פלוני לפלוני דומיא דבית ושדה פלוני לפלוני דביצירתו תליא מילתא ומדקאמר נמי בת פלוני לפלוני משמע דבהריון הזכר שהוא בעולם (ושייך לומר עליו פלוני) תליא מילתא אף שהנקבה אינה בעולם דלא שייך למימר עליה פלונית אלא בת שתהיה לפלוני דאביה הוא בעולם ואפשר שלזה כווננו בפ' המפלות זכר זה כר נקבה נקייה באה ר"ל שהזכר נולד במזלו אבל הנקבה נקייה באה בלי מזל כי כבר נתלה מזלה ביצירת הזכר זוג שלה ועוד כתבנו שם פירוש אחר ע"ש:

31. בן יהוידע על מועד קטן דף יח/ב

בת פלוני לפלוני. קשה א"כ איך ארז"ל ראויה היתה בת שבע לדוד המלך ע"ה מששת ימי בראשית. ודוחק לומר ראויה היתה, אבל לא נגזר בדיבור על זה, ועוד דוחק לחלק בין דוד המלך ע"ה לשאר בני אדם. ונראה לי בס"ד לומר, דכל בני אדם שבאו לעולם הזה תחילת ביאתם, נגזר נשואין שלהם מששת ימי בראשית, אך אותם הבאים בגלגול שמעשיהם הסבו ביאתם, נגזר קודם יצירת הולד בארבעים יום, וטעמא דמסתבר הוא, וכרוז זה הוא בעת ההזרעה, שהוא ארבעים יום קודם ציור הולד:

32. ספר מגדים חדשים

ובעיקר קושית הנן יהודיע, עיין בצאר שבע סנהדרין שם שכבר עמד בזה, וכמד דמששת ימי בראשית נשעה שצרא הקצ"ה אדם הראשון עם כל הנשמות התלויות בו כו' כדאיתא במדרש, מאומה שעה גזר הקצ"ה בת פלוני לפלוני, כי בלי ספק יש לו להקצ"ה ידיעה מה שעמיד להיות בת קול מכרזת ואומרת כו', וידיעת הקצ"ה היא גזירה רק שהצט קול אינה מכרזת זה עד ארבעים יום קודם יצירת הולד ע"ש. ומהרמ"ז ז"ל בען הדעת טוב שם ציאר בצרכה ענין זה, ותו"ד הוא שכל הזווגים לכל יורי עולם נעשה נשמת ימי בראשית, שכל נשמות הזכרים היו תלויות בצאד הראשון ונשמות הנקבות צהוה, ובעת יצירת הולד איננו גזירת זווג, אלא הכרזה והודעה מה שכבר נגזר מששת ימי בראשית ע"ש.

33. פירוש רש"י כתב יד על מסכת מועד קטן דף יח/ב

ברחמים, [1] שיתפלל ומבטלה:

34. רש"י על מועד קטן דף יח/ב

או איהו - עצמו ימות מקמי דתינסבא איהי לאידך, ולהכי מארס במועד, [2] שלא יקדמנו אחר ברחמים שתמות היא:

35. חדושי הר"ן על מועד קטן דף יח/ב

שלא יקדמנו אחר ברחמים. פירוש שאע"פ שגזור על האדם מן השמים בת פלוני לפלוני [3] אפשר שתועיל תפלת מי שאינו בן זוגה וישאנה ואסיקנא דלבסוף ימות או יגרשנה וישאנה בן זוגה:

36. חדושי הר"ן על מועד קטן דף יח/ב

כי הא דרבא שמעיה וכו' ואי לא כפרת בה לבסוף. פירש רש"י ז"ל שתתחרט לאחר זמן אם תשאנה, ועוד פי' ז"ל כפרת בה בהקב"ה שמראה אתה כאלו תבוא לבטל גזרתו, וא"ת וכי דבר מחודש הוא שתפלת הצדיק מבטלת גזרה רעה כמו שאמרו באברהם צא מאצטגנינות שלך ועוד אמרו אין מזל לישראל (נדרים ל"ב א'), וי"ל דמ"מ יש לו לצדיק ליוהר שלא להטריח את קונו לעשות דבר שלא בעתו כהנהו עובדי דתענית (כ"ג א'), **ול"נ שהצדיק מבטל בתפלתו גזרה רעה אבל כאן מאן נימא לן שהיא גזרה רעה אם לא ישא זאת אחרת טובה ממנה:**

37. ספר מגדים חדשים

הרהר בלבו לעשותו ואם לא הרהר בלבו ראה אחרים שעשו ושמה. זהעמק שאלה (שאלתא מ' אות ז') הקשה במ"ש הרהר בלבו לעשותו, הא אמרינן בקידושין (מ' א) מחשבה רעה אין הקב"ה מזרפה למעשה, ומשמע שאין עונשין עלה כלל. בשלמא ראה אחרים ושמה ניחא, דהוי כמסייע ידי עוברי עבירה כמה ששמה לו וחונפו כהיה דעולא בנדרים (כז א), אבל הרהור בעלמא אמאי ע"ש. והנה בנדרים שם בעובדא דעולא מבואר שעולא אמר לו שטוב עשה והוי שפיר מחזיק ידי עוברי עבירה, משא"כ בשמעמין לא אמרו ששמה וחונף לו, וממ"ש ושמה סתם משמע דאפילו שמה בלבו בלבד, וזוה ליכא משום מסייע ידי עוברי עבירה. ועיין בשיטה שכתב, ראה אחרים ושמה, והיה בידו למחוט. ויש לסייע לפי

זה מגירסת אגה"ת שהביא בדק"ס, ראה אחרים שעשו "ושחק", היינו שלא מיחה. ובפי' ר"ח כתב, ראה אחרים שעשאוהו וייטב בעיניו. משמע דמפרש ושמה היינו ששמה בלבד. ומבואר דבשביל זה לבד שטוב בעיניו העבירה שעשה אחר, אמרו שהוא גורם בזה שהוא נחמד בדבר, ולפי זה אפשר דגם בהרהר בלבו לעשותו הוא כן. ועיין ציומא (קו ב) שמה בלבדו בהדרוקן, ואף דשם מיירי בע"ז דחמיר דנענש גם על המחשבה, עכ"פ מבואר דגם השמה בלבדו על עבירה שהאחר עשה נענש על זה.

ובתשב"ץ ח"צ (סימן א') כתב, דגזירת בת פלוני לפלוני מבטלת הבחירה, וזהו מ"ש קשה לזווגן כקריעת ים סוף מפני זיטול בחירתם ע"ש. וז"צ דבסוטה (ב' א) מוקי לה להא דקשה לזווגן, בזיווג שני דהוא לפי מעשיו, ופירש"י שם דקשה לזווגן לפי שאינה בת זוגו. אבל על הגזירה דבת פלוני לפלוני לא אמרו שקשה לזווגן. והנה מש"כ התשב"ץ דהגזירה בת פלוני לפלוני מבטלת הבחירה, משמע דר"ל דמוכרח לינשא לזו שהכריזו עליה, ואין ביד האדם לבחור לו אשה אחרת. ויש לעיין בזה, דלכאורה בגמ' כאן אינו מצוהר להדיא שמוכרח הוא לקחתה ולא יוכל לקחת אחרת, אלא אמרו כשהוא רוצה לקחת אשה המזומנת לו, אין אחר יכול להוסיפה ממנו. אבל אכתי אפשר שציד האדם לקחת אשה אף שאינה בת זוגו אם אינו מזיק בזה לאחרים.

39. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת מועד קטן דף יח עמוד ב

בחירה בזיווגים ומהו הגזרה משמים בזה

שם. הר"ן בחידושיו כתב דהרמב"ם בשמונה פרקים דחה גמרא זו, וכ"ה בפיהמ"ש באבות (פ"ג מ' ט"ו) על המשנה הרשות נתונה. [אמנם אינו מפורש שם ברמב"ם על זיווגים לכאורה, (ועיי"ש בפ"ח וצ"ב), אבל כך הבין הר"ן ברמב"ם שכוונתו גם על זיווגו של אדם], שא"א שיהיה מוכרח לקיים מצות פו"ר עם אשה זו דוקא ומאחר דלכל אדם יש בחירה. ועוד דוכי אם ישא ממזרת האם נאמר שכך נגזר עליו מן השמים.

ואמנם יש גמרות נוספות שמשמע דלא כסוגיין כגון בב"ב (ק"י א) דאמרינן הרוצה לישא אשה יבדוק באחיה שהם חשובים, שאינם פגומים, שאינם ע"ה, ומה יש לו לבדוק הא כבר נגזר מי תהיה אשתו, ועוד, דאמרינן בברכות (ח' א) על זאת יתפלל אליך כל חסיד לעת מצוא, זו אשה, וכי מה יש לו להתפלל, לשמואל דהכא והלא כבר היא נגזרה לו, אלא משמע שסוגיות אלו חלוקות על שמואל, לגבי זה שהאדם צריך להשתדל לחפש זיווגו ולהתפלל.

והנה עיקר דברי הר"ן דלמד זה ברמב"ם הוא מטעם דהרי פו"ר הוי מצוה, ובמצוה מבואר שיש לו לאדם בחירה, וא"כ ע"כ דלישא אשה לא נגזר מהשמים ודלא כשמואל, (כן השיג הר"ן על הרמב"ם ועי' היעב"ץ בהגהותיו על הרמב"ם בפ"ח). אך לכ' צ"ב דמאי פשיטא ליה בזה, והרי מצד הבחירה, יש לו לעולם בחירה להחליט לא להתחתן כלל, אך על איזה אשה י"ל דהוי גזירה, ודו"ק. (וכן להתוס' בזיוו"ר וזיוו"ש י"ל דמיירי בכה"ג דלית בזה מצוה דפו"ר, וצ"ב).

ראשונים ושניים, אלא פירשו הווג הראשון הוא ממ' יום קודם יצירת הולד שמכרזין במ פלוני לפלוני, והיא אשתו מיועדת לו מאתו ית' עד היטו בר עונשין, אך אחרי כן לא ימהרו לו רק לפי מעשיו, וזהו זווג שני האמור בגמ', ואם לפי מעשיו איט זוכה לנשאה, יעבירוה ממנו והיטה לאיש אחר עד יתקן מעשיו ולפעמים יזכה לקחתה בזקמתו כי ימות האיש אשר לקחה ע"ש. וכ"כ עוד האלשיך בפ' חיי שרה (כד, מט) ע"ש. וכ"כ בהגהות הריעב"ץ ז"ל בסוטה (ב' א) ע"ש, ונראה שחסר שם כמה חיבות בדבריו, ודברין יובנו עפ"ד האלשיך הנ"ל. ולפי זה בין זווג ראשון בין זווג שני מיירי בנשואין ראשונים, ונקרא זווג שני אם לפי מעשיו אינו זוכה ליקח במ זוג שהכריזו עליה. ועיקר פירוש זה בזווג ראשון חווג שני, כבר כתב המאירי בריש סוטה, דזווג ראשון הייט בזמן הקטנות כשעדיין אינו ראוי לגמול ועונש, ואז יהיה ענינו כפי המקרה או מערכת התולדה, ועל זה אמרו ארבעים יום קודם יצירת הולד כו', חווג שני דלפי מעשיו, ר"ל שהוא בזמן שראוי לעונש וגמול ע"ש. וכעין זה כתב בספר העקידה (פ' בראשית שער ח') ע"ש. וכ"כ לפרש בפי"ת בב"ר (פק"ת, ד) בד"ה אשתו של פלוני לפלוני, דזיווג א' הוא קודם יצירת הולד, חווג ב' הוא בעת שהגיע לפרקו ע"ש.

ועיין בשו"ת חת"ס ח"ו (סימן לד) שהביא פירוש הנ"ל בזווג ראשון חווג שני, בשם שמעתי כמדומה לי בשם האר"י ז"ל ע"ש. וכן רמז לזה בשו"ת חת"ס חאו"ח (סימן נה בד"ה ואלוי) ע"ש. ואנו לא מלאנו כן בשם האר"י ז"ל, ובשער הגלגולים (הקדמה כ') כתב בשם האר"י פירוש אחר בזה, והבאנו דבריו להלן. אמנם פירוש זה מקורו טהור בספרי האלשיך ז"ל. וע"ע במקדש מלך פ' תולדות (דף קלו ע"א) מה שהביא בשם הרמ"ז ז"ל, ואלוי כוונתו ג"כ לפירוש זה. ומהר"ו ז"ל בספר עין הדעת טוב ח"ב (בדרוש ב' לחתן) כתב ג"כ יסוד זה, דבעת אשר יגיע האדם לפרק הנישואין חוזרין ובודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לאשה ההיא אשר נגזרה עליו. אמנם לא כתב לפרש בזה זווג ראשון חווג שני, ומבואר בדבריו

שם דהכל נקרא זווג ראשון. וכתב שם בסוף הדרוש דזווג ראשון חווג שני לא יובן אלא ע"ד הסוד וירמח לסוד הגלגול וכמ"ש בשער הגלגולים שם. וראיתי למהרא"ח ז"ל באמרי שפר פ' חיי שרה (דף יג ע"ב) שכתב מדנפשיה לפרש כן, דזווג ראשון קורא עם גזירת הזווג שהוא מ' יום קודם יצירת הולד, חווג שני קורא עם הזווג ממש דאז אין מזווגין לו אלא לפי מעשיו. וכתב דנראה דהמוס' בסוגיין פירשו כן, וזה שהקשו אמאי לא משני הא בזווג שני והא בזווג ראשון, דע"כ שמואל דאמר מותר לארס היינו זווג שני, וא"כ הו"ל להגמ' למרן דהא דבת קל יוצאת כו' הייט בזווג ראשון עם הגזירה ולא תיקשי מידי ע"ש. וע"ע בעוללות אפרים (מאמר שעה) מש"כ לפרש זווג ראשון חווג שני לפי דרכו ע"ש.

בבל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בוי'. ז"ב מה הכוונה בכל יום ויום, ובסוטה (ב' א) וסנהדרין (כב א) ליחא בכל יום ויום, אלא ארבעים יום קודם יצירת הולד במ קול יוצאת כו'. ובעין יעקב כאן מובא שני מאמרים, אמר ר"י אמר שמואל בכל יום ויום כו', ואר"י אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד כו' ע"ש. וכן הביא בספר חסידים (סימן שפג) ע"ש, ובצריח עולם שם כתב ע"ד הס"ח דהלשון אינו מתוקן ועיין הסוגיא במו"ק ע"ש. אמנם כ"ה הגירסא בע"י. ובדק"ס הגירסא ארבעים יום קודם יצירת הולד בכל יום ויום במ קול יוצאת כו'. וכן נראה בפ"י ר"ח כאן דגרס כן. ולפי זה ר"ל דבכל יום ויום מהארבעים יום במ קול יוצאת כו'. ועיין למהר"ו ז"ל בספר עין הדעת טוב ח"ב בדרוש לחתן (דף כט), שכתב לבאר הענין דבכל יום מהארבעים יום הבת קול מכריז ע"ש.

וברבב בשיטה, דארבעים יום קודם יצירת הולד היינו בשעת הריון. וכמ"ש בנדה (טו ב) מלאך ששמו לילה מוליך הטפה לפני הקב"ה ושואל עליה מה טיבו עשיר או עני, ואז נגזר עליו האשה העתידה לו ע"ש. וכ"כ הכותב בע"י בשם המוס', שבת קול הוא המלאך לילה ע"ש. ועיין במהרש"א מש"כ בזה. ועיין בדרישה יו"ד (סימן קלד סק"ד)